

Mogens Herman Hansen
Demokratiets historie. Fra oldtid til nutid.
290 sider. Kr. 275,-.
Museum Tusulanum Forlag.

Alle har ret	
Demokrati	✗
som	
princip	
og	
problem	
Rune	
Lykkeberg	
<small>Gyldendal</small>	

Rune Lykkeberg
Alle har ret. Demokrati som princip og problem.
371 sider. Kr. 300,-.
Gyldendal.

Demokrati gentænkt

To bogperler sætter på bedste vis demokratiet til debat

Anmeldelse af Lars Erslev Andersen

Hen over sommeren er der udkommet to bøger, der hver på sin måde tager livtag med demokratiet, dets historie, dets idegrundlag og dets uløselige indre modsigelser. Den ene bog er skrevet af demokratiforskningens nestor Mogens Herman Hansen, der i en menneskealder har beriget forskningen og undervisningen på Københavns Universitet med sin store viden om det klassiske Grækenland, om bystaternes udvikling og ikke mindst om demokratiets historie og funktion. I 10 år stod Mogens Herman Hansen i spidsen for et Grundforskningsprojekt om bystater, der gjorde ham til en international højt respekteret forsker og kendt specialist i demokrati. Men Herman Hansen er ikke blot forskeren, der med klassiske akademiske dyder systematisk undersøger sit stof, og fremlægger resultaterne knivskarpt i et levende og lettilgængeligt sprog, men også en formidler af guds nåde. Skulle man surfe rundt på tv-kanalerne og dvæle lidt ved Historiekanalen, kan man meget vel falde over Mogens Herman Hansen på fejlfrit engelsk udlægge demokratiets dyder og problemer. Han udgav i 2010 bogen *Demokrati som styreform og ideologi*, som her i sommer blev fulgt op af *Demokratiets historie. Fra oldtid til nutid*.

Den anden bog er skrevet af en repræsentant for den unge generation af markante intellektuelle, Rune Lykkeberg, som til daglig er redaktionschef for kultur og weekend ved *Dagbladet Information*. Jeg kan være i tvivl om, hvorvidt Lykkeberg egentlig vil bryde sig om at blive kaldt intellektuel, der som begreb i en dansk sammenhæng ofte klinger lidt patetisk og, nå ja, til tider næsten latterligt, men her skal det nu tages i sin bedste mening: som overordentlig belæst i filosofiens hovedværker, litte-

raturen, både de klassiske og de nyere værker, med udblik til film og populærkunst (X Factor!) og med et levende engagement i tidens politiske og kulturelle debatter og problemstillinger, kan jeg næppe karakterisere Lykkeberg som andet end en intellektuel i ordets bedste forstand. Det afspejles i den grad i hans nye bog *Alle har ret. Demokrati som princip og problem*, der er et overflødigshorn af relevante og skarpe analyser af tidens politiske problemstillinger gennem læsninger af filosofi, litteratur, film, tv-serier og hvad der ellers falder inden for Lykkebergs blik.

I en anmeldelse af begge bøger kunne det synes oplagt at modstille dem over for hinanden: De to generationer, universitetsforskeren over for journalisten, systematikken over for den til tider impressionistiske strøm af litterære analyser og forhåndenværende eksempler etc. Men det ville ikke være retfærdigt over for nogen af de to bøger: Lykkeberg er på sin vis nøjagtig ligeså konsekvent systematisk i sin fremstilling som Herman Hansen er det, der på sin side hverken er akademisk tør eller litterært snerpet – tværtimod!

Det slående er, at de to forfattere faktisk beskriver de samme grundlæggende indre modsætninger i demokratiet. Begge har de et skarpt blik for, at de eksisterende demokratier som styreformere ikke er rene, men blandinger af demokrati, enevælde og aristokrati. Blan-

dingsformen varierer fra stat til stat, men den er der. Begge er opmærksomme på, at en ny klasse af aristokrater ønsker at gøre sig gældende som de ophøjede vogtere og dommere over demokratiet, men uden selv at skulle være underlagt demokratisk kontrol eller være på demokratisk valg. Det drejer sig selvfølgelig om den nye klasse af forfatningsjurister, der arbejder på at få forfatningsdomstole installeret og i stigende grad få kontrol over både den lovgivende og den udøvende magt uden selv at være underlagt nogen kontrol.

Begge forfattere er stærkt følsomme over for den kritik, der ser demokratiet som et pøbelvælde, og som oftest fremsættes af den elite, som ikke vil give slip på magten: Kritikken går på, at politik er for indviklet for menig mand, så derfor må man i demokratiet overlade de vigtige beslutninger til de indsigtfulde og lærde vogtere af demokratiet. Men det er jo mildt sagt ikke særlig demokratisk. Men finanskrisen har i den grad omsat den elitære tanke til praksis i EU og i lande som Italien og Grækenland.

Begge forfattere er optaget af at fremstille modsætningen mellem demokratiets grundværdier frihed og lighed. Lykkeberg, der bogen igennem har en nærmest patologisk idiosynkratisk holdning til begrebet 'værdi', vil sikkert blive rasende over at få skudt i skoen, at han taler om grundværdier, men ikke desto mindre, er han konsekvent opmærksom på modsætning-

gen mellem frihed og lighed, der nok klarest og mest stringent forklares hos Herman Hansen. Lykkeberg fremstiller problemet som modsætningen mellem den individuelle frihed over for det fællesskab, der skal garantere og værne om selvsamme individuelle frihed og derved begrænser den. Som han gang på gang konstaterer, er det lettere at gennemføre frigørelsen fra despotiet end at etablere det frie samfund, hvor individet har sin frihed og samtidig er forpligtet på fællesskabet.

Mogens Herman Hansens budskab er, at demokratiet er en vestlig opfindelse, og at det indtil videre kun for alvor er blevet virkeliggjort i de vestlige lande. Ganske vist er der lande uden for Vesten, som har etableret demokrati. Hansen gennemgår dem omhyggeligt (men tager så vidt jeg husker ikke stilling til Israel), som f.eks. Indien, men peger samtidig på en række alvorlige mangler, hvor det indiske kastesystem bl.a. springer i øjnene. Herman Hansens fremstilling er derfor en dokumentation af, at demokrati i det store og hele er en vestlig opfindelse – hvilket altså ikke afholder forfatteren fra at påpege en række mangler og markante indre modsigelser i det ellers højtbesungne vestlige demokrati. For at kunne se en sammenhæng mellem den vestlige historie og demokratiets udvikling må Hansen gøre op med en ellers ganske udbredt og fasttømret myte, nemlig at det athenske og det moderne demokrati kun har ordet demokrati til fælles. Ser man på styreformene og de institutioner athenenserne byggede op, er det rigtigt nok, eftersom de moderne demokratier kun arvede en institution fra Athens demokrati, nemlig borgerskabet. Men ser man på ideologien, er der et klart sammenfald. I hele denne diskussion får vi også klart sammenfattet demokratibegrebets begrebshistorie og til læsere, der ikke har den present, kommer det måske som en overraskelse, at de stolte bærere af de borgerlige revoluti-

oner ikke hverken hyldede eller brugte begrebet, som de langt hen af vejen så som synonym med pøbelvælde. Demokrati var direkte demokrati, og det kunne ikke gå an. I stedet for demokrati brugte man ofte begrebet republik om det indirekte demokrati. Herman Hansen tilføjer et kapitel til sin bog om demokrati og retsstaten. Kapitlet skulle egentlig have været i bogen fra 2010, men nu kommer det her som appendiks, og det er spændende læsning, hvor man forstår, at en stat godt kan være demokratisk uden at være en retsstat og omvendt, at den også godt kan være en retsstat uden at være et demokrati. Men indtrykket er jo, at en demokratisk retsstat er det, vi vil have!

De to bøger supplerer hinanden fantastisk godt. Lykkeberg breder sig i sagens natur noget mere end Hansen og fremkommer også med betragtninger og pointer som ikke altid virker overbevisende og gennemtænkte. Ikke mindst om jihadisme, hvor Lykkebergs metode med æstetiske og filosofiske læsninger tilsyneladende ikke slår til: I hvert fald udsættes læseren i disse passager for noget nærmest lomme-filosofisk sludder – omend velment og nogle steder dejligt skævt på samme måde som filosofen Theodor Adorno i sin disputats fik helt galt fat i Søren Kierkegaards begreb 'barok', som Adorno ser i perspektivet af Walter Benjamins studier i det tyske sørgespil og det er alt sammen meget indviklet og fuld af dybe tanker, men hvor den gode Søren Kierkegaard med barok egentlig bare mente 'sær'. Man tilgiver gerne Lykkeberg sådanne udfald for hans tekst er så rig på velkomne betragtninger og gode analyser, at lidt sovs i maskineriet i hvert fald ikke gør fra.

Bøgerne kan selvfølgelig læses hver for sig, men de kan med stor fordel også læses sammen og et ydmygt ønske kunne være, at de danske politikere ville tage sig tiden til at læse begge og forstå, hvad de egentlig både har gang i og er oppe imod.